

Національний аерокосмічний університет
ім. М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут»

Факультет №7
Кафедра права

Дисципліна:

СУДОВІ ТА ПРАВООХОРОННІ ОРГАНИ УКРАЇНИ

Тема №5

Лекція

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ

(Денна / заочна форма навчання)

Харків 2022

ПЛАН ЛЕКЦІЇ

■ Вступ

1. Міністерство внутрішніх справ України як цивільний орган європейського зразка.
2. Національна гвардія України: завдання та повноваження.
3. Державна міграційна служба України: завдання, повноваження, структура.
4. Державна служба України з надзвичайних ситуацій: завдання, повноваження, структура.
5. Державна прикордонна служба України: завдання, повноваження, структура.

■ Висновки

Рекомендована література:

1. Конституція України від 28.06.1996 р. *Відомості Верховної Ради України* від 23.07.1996. 1996 р., № 30, стаття 141, № 27-ІХ від 03.09.2019, № 27-ІХ від 03.09.2019, ВВР, 2019, № 38, ст.160.

2. Положення про Міністерство внутрішніх справ: Постанова Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2015 р. № 878 (із змінами від 30.08.2019 року). URL:

<https://www.kmu.gov.ua/ua/npras/248608057>

3. Про Національну гвардію України: Закон України від 13 березня 2014 року №. 876-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/876-20>

4. Постанова КМУ від 9 січня 2014 р. № 11 «Про затвердження Положення про єдину державну систему цивільного захисту». URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/11-2014#n10>.

Рекомендована література:

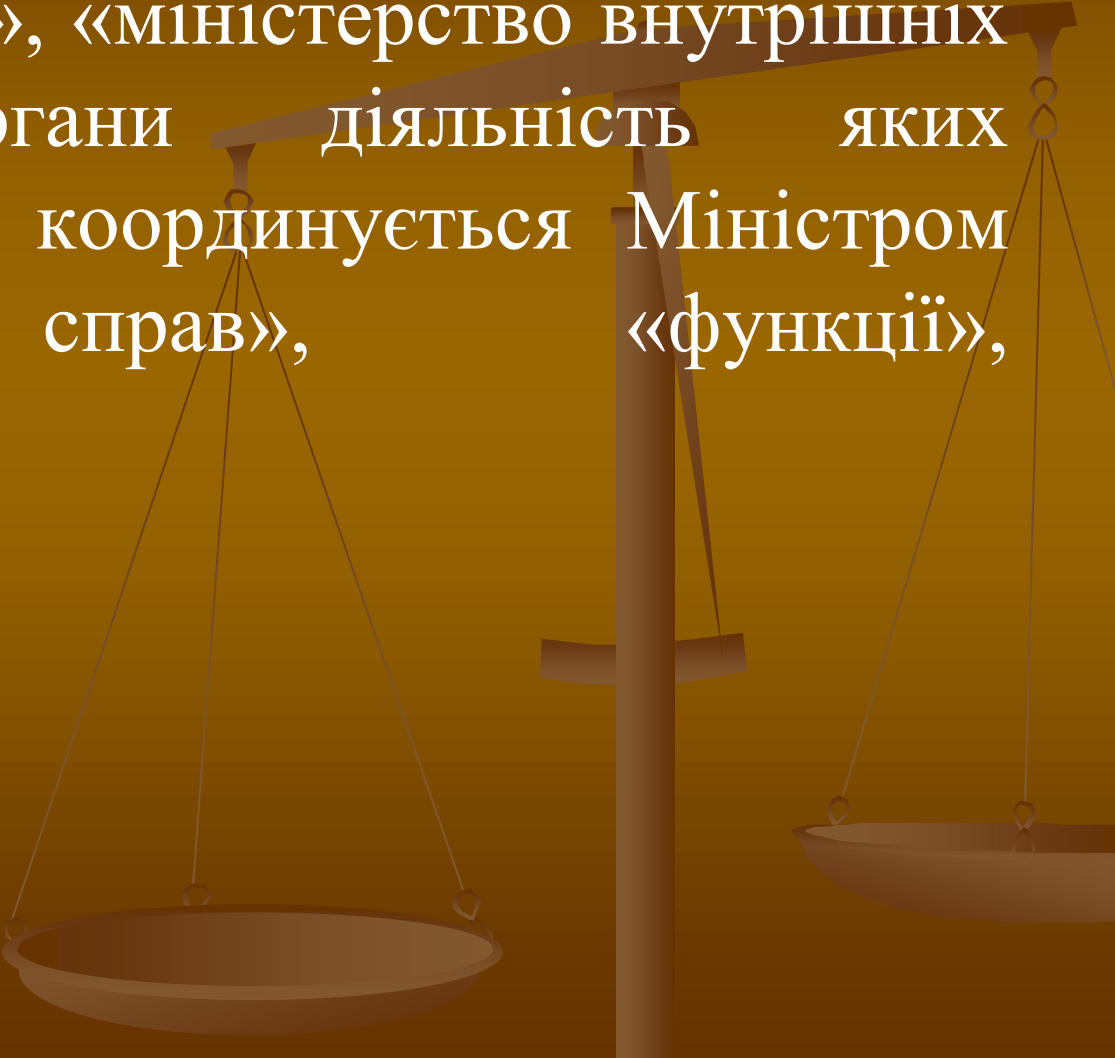
5. Постанова КМУ від 16 грудня 2015 р. № 1052 «Про затвердження Положення про Державну службу України з надзвичайних ситуацій». URL: <http://www.mns.gov.ua/content/law.html>.
6. Навчально-методичний комплекс навчальної дисципліни «Судові та правоохоронні органи України» для здобувачів вищої освіти, спеціальності 262 – «Правоохоронна діяльність», перший рівень вищої освіти: денна/заочна форма./ Укладачі: Шинкаренко І.Р. Харків: Нац. Аерокосм. університет, 2022. 684 с.

Рекомендована література:

8. Судові та правоохоронні органи: навчальний посібник / М. В. Ковалів, С. С. Єсімов, Ю. С. Назар, М. Т. Гаврильців, Г. Ю. Лук'янова, А. І. Годяк, М. М. Бліхар. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2016. 388 с.
9. Лапкін А. В. Організація судових та правоохоронних органів України : навч. посіб. у схемах . Вид. 7-ме, змін. і допов. Харків : Право, 2018. 170 с.
10. Матеріали методичного забезпечення дисципліни «Організація судових та правоохоронних органів України» // Упорядн.: Є.Г. Шаніна. Д.:ДВНЗ «Національний гірничий університет», 2012.
11. Пробація в Україні <https://uk.wikipedia.org/wiki/>

ПЕРЕЛІК КЛЮЧОВИХ ТЕРМІНІВ ТА ПОНЯТЬ ТЕМИ:

«внутрішня безпека», «міністерство внутрішніх справ», «органи діяльності яких спрямовується і координується Міністром внутрішніх справ», «функції», «повноваження».

МЕТА ЛЕКЦІЇ:

НАДАННЯ ТЕОРЕТИЧНИХ ЗНАНЬ ЩОДО:

- місця Міністерства внутрішніх справ у системі центральних органів виконавчої влади України;
- основних завдань, функцій, повноважень та структури МВС України;
- повноважень, системи, структури органів Державної прикордонної служби України;
- повноважень, системи, структури органів Державної міграційної служби України;
- повноважень, системи, структури органів Державної служби надзвичайних ситуацій України;
- повноважень, системи, структури органів Національна гвардія України;

органів

України;

ВСТУП

Говорячи про структуру правоохоронної системи, слід особливо виділити значимість Міністерства внутрішніх справ, специфіка діяльності якого полягає в поєднанні двох «функціональних векторів»: охороні публічного права і, разом з тим, забезпеченні та захисті суб'єктивних прав і законних інтересів громадян.

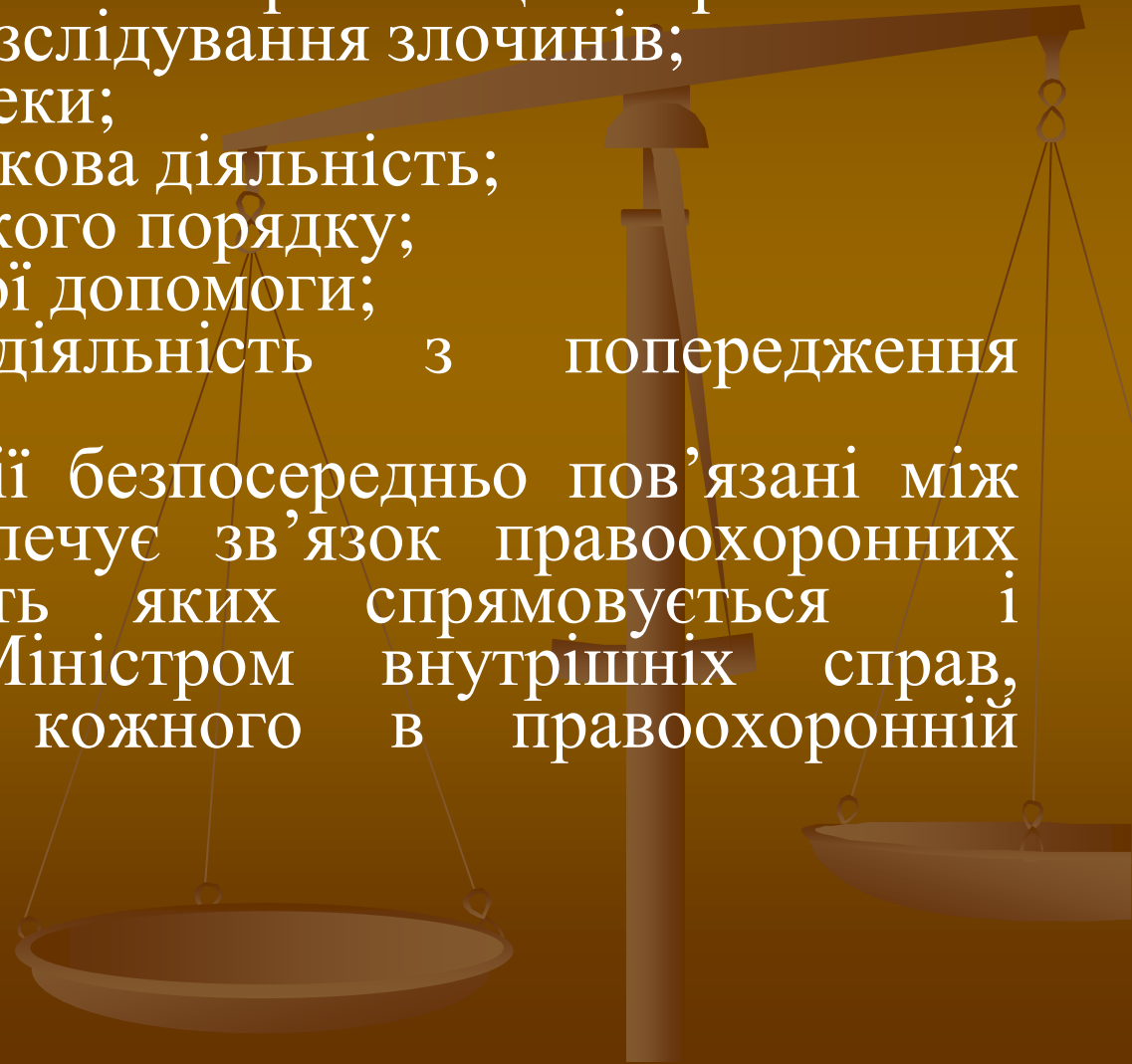
Організацію, структуру і компетенцію Міністерства внутрішніх справ та правоохоронних органів діяльність яких спрямовується і координується Міністром внутрішніх справ визначають насамперед, ті функції, які на них покладені. Серед них:

ВСТУП

- нагляд за законністю в реалізації нормативно-правових актів; розслідування злочинів;
- забезпечення безпеки;
- оперативно-розшукова діяльність;
- охорона громадського порядку;
- надання юридичної допомоги;
- профілактична діяльність з попередження правопорушень.

Всі означені функції безпосередньо пов'язані між собою. Це забезпечує зв'язок правоохоронних органів діяльність яких спрямовується і координується Міністром внутрішніх справ, визначає місце кожного в правоохоронній системі.

1. МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ ЯК ЦИВІЛЬНИЙ ОРГАН ЄВРОПЕЙСЬКОГО ЗРАЗКА

1. МВС є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України.

2. МВС України є головним органом у системі центральних органів виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сферах:

-забезпечення охорони прав і свобод людини, інтересів суспільства і держави, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку, а також надання поліцейських послуг;

- захисту державного кордону та охорони суверенних прав України в її виключній (морській) економічній зоні;

МВС

-цивільного захисту, захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій та запобігання їх виникненню, ліквідації надзвичайних ситуацій, рятувальної справи, гасіння пожеж, пожежної та техногенної безпеки, діяльності аварійно-рятувальних служб, а також гідрометеорологічної діяльності;

-міграції (імміграції та еміграції), у тому числі протидії нелегальній (незаконній) міграції, громадянства, реєстрації фізичних осіб, біженців та інших визначених законодавством категорій мігрантів.

У систему органів Міністерства внутрішніх справ входять:

МВС УКРАЇНИ

Центральні органи виконавчої влади, діяльність яких спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через Міністра внутрішніх справ України утворюються для виконання окремих функцій з реалізації державної політики у відповідній сфері.

**ЦЕНТРАЛЬНІ ОРГАНИ ВИКОНАВЧОЇ
ВЛАДИ ДІЯЛЬНІСТЬ ЯКИХ
СПРЯМОВУЄТЬСЯ І МНІСТРОМ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ**

ОСНОВНІ ЗАВДАННЯ

1) охорони прав і свобод людини, інтересів суспільства і держави, протидії злочинності, забезпечення публічної безпеки і порядку, а також надання поліцейських послуг;

2) захисту державного кордону та охорони суверенних прав України в її виключній (морській) економічній зоні;

3) цивільного захисту, захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій та запобігання їх виникненню, ліквідації надзвичайних ситуацій, рятувальної справи, гасіння пожеж, пожежної та техногенної безпеки, діяльності аварійно-рятувальних служб, а також гідрометеорологічної діяльності;

4) міграції (імміграції та еміграції), у тому числі протидії нелегальній (незаконній) міграції, громадянства, реєстрації фізичних осіб, біженців та інших визначених законодавством категорій мігрантів.

ПРАВА

1) залучати в установи, до якого належить, за погодженням з їх керівниками), вчених, представників інститутів громадянського суспільства (за згодою) до розгляду питань, що належать до компетенції МРС.

3) скликати наради, утворювати комісії та робочі групи, проводити наукові конференції, семінари з питань, що належать до його компетенції;

2) отримувати в установленому порядку безоплатно від міністерств, інших центральних та місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування необхідні для виконання покладених на нього завдань інформацію, документи і матеріали;

4) користуватися відповідними інформаційними базами даних державних органів, державною системою урядового зв'язку та іншими технічними засобами.

МВС УКРАЇНИ

основні напрями діяльності

- підготовка кадрів;
- фінансове і матеріально-технічне забезпечення;
- ресурсне забезпечення;
- наукове забезпечення;
- судово-експертна діяльність та техніко-криміналістичне забезпечення;
- інформаційне забезпечення;
- медичне забезпечення;
- забезпечення внутрішньої безпеки;
- координація функціонування Центральних органів виконавчої влади, діяльність яких спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через Міністра внутрішніх справ України та взаємодія їх територіальних підрозділів між собою;
- взаємодія із суб'єктами приватного та публічного права.

загальна СТРУКТУРА

-Головний центр з надання сервісних послуг та центри з надання сервісних послуг як територіальні органи МВС України;

апарат МВС України;

-навчальні заклади та науково-дослідні установи;

-заклади охорони здоров'я, підприємства, установи та організації, що належать до сфери управління МВС України.

АПАРАТ МВС УКРАЇНИ

1. Керівництво.
2. Патронатна служба.
3. Департамент організаційно-апаратної роботи.
4. Департамент формування політики щодо підконтрольних Міністрові органів влади та моніторингу.

5. Департамент інформатизації.
6. Департамент комунікації.
7. Департамент юридичного забезпечення.
8. Департамент внутрішнього аудиту.

9. Департамент міжнародного співробітництва та європейської інтеграції.
10. Департамент фінансово-облікової політики.
11. Департамент персоналу, організації освітньої та наукової діяльності.
12. Департамент з питань режиму та службової діяльності

13. Департамент державного майна та ресурсів.
14. Управління документування службової діяльності.
15. Управління запобігання корупції та проведення люстрації.
16. Управління охорони здоров'я та реабілітації.
17. Управління ліцензування.

АПАРАТ МВС УКРАЇНИ

- 18. Управління моніторингу дотримання прав людини.
- 19. Управління взаємодії з Національною поліцією.
- 20. Управління взаємодії з Державною прикордонною службою України.

23. Управління взаємодії з Національною гвардією України.

24. Управління координації діяльності авіації.

25. Відділ мобілізаційної роботи, організації бронювання та цивільного захисту.

- 21. Управління взаємодії з Державною службою України з надзвичайних ситуацій.
- 22. Управління взаємодії з Державною міграційною службою України.

26. Відділ впровадження реформ.

27. Відділ запровадження діяльності служби 112.

ПІДГОТОВКА КАДРІВ

7 вищих навчальних закладів МВС, що здійснюють підготовку фахівців для Національної поліції України;

5 вищих навчальних закладів ЦОВВ:

- 2 готують фахівців для Національної гвардії України;
- 1 – для Державної прикордонної служби України;
- 2 – для Державної служби України з надзвичайних ситуацій.

ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

1) забезпечує належне функціонування єдиної інформаційної системи МВС, формує та підтримує в актуальному стані інформаційні ресурси, що входять до єдиної інформаційної системи МВС, здійснює обробку персональних даних у межах повноважень, передбачених законом, забезпечує режим доступу до інформації, надає інформаційні та кваліфіковані електронні довірчі послуги, забезпечує здійснення повноважень з питань цифрового розвитку;

2) здійснює інформаційну взаємодію з іншими державними органами, правоохоронними органами іноземних держав та міжнародними організаціями;

СУДОВО-ЕКСПЕРТНА ДІЯЛЬНІСТЬ

*Основні завдання
Експертної служби МВС:*

- 1) здійснення судово-експертної діяльності;
- 2) забезпечення залучення працівників Експертної служби МВС до досудового розслідування та судового розгляду;
- 3) у межах компетенції проведення експертних досліджень на договірних засадах з питань, що становлять інтерес для юридичних і фізичних осіб, з урахуванням обмежень, передбачених Законом України «Про судову експертизу»;
- 4) проведення сертифікаційних та інших випробувань, а також оцінки відповідності продукції, процесів і послуг, виконання інших робіт у межах своєї компетенції;

СУДОВО-ЕКСПЕРТНА ДІЯЛЬНІСТЬ

*Основні завдання
Експертної служби МВС:*

5) проведення відповідно до законодавства оцінки майна, майнових прав та здійснення професійної оціночної діяльності;

6) забезпечення функціонування обліку знярядь кримінальних правопорушень та інших об'єктів;

7) забезпечення функціонування інформаційно-пошукових систем, обробка персональних даних у межах повноважень, визначених законом, забезпечення режиму доступу до інформації;

8) здійснення спеціальних вибухотехнічних робіт з пошуку і знешкодження вибухонебезпечних предметів, пристроїв, що використовуються в терористичних цілях;

9) підготовка, перепідготовка та підвищення кваліфікації працівників Експертної служби МВС як судових експертів, спеціалістів-криміналістів і спеціалістів-вибухотехніків.

**МІНІСТР
ВНУТРІШНІХ СПРАВ
УКРАЇНИ**

ВНУТРІШНЯ БЕЗПЕКА
Функціонує розгалужена
система підрозділів

ВНУТРІШНЯ БЕЗПЕКА
Забезпечено лише
функція протидії
корупції

ВНУТРІШНЯ БЕЗПЕКА
Функціонує розгалужена
система підрозділів

ВНУТРІШНЯ БЕЗПЕКА
Система на початковій
стадії становлення

ВНУТРІШНЯ БЕЗПЕКА
Забезпечено лише
функція протидії
корупції

ВИСНОВКИ ДО ПЕРШОГО ПИТАННЯ:

МВС

Є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується кабінетом міністрів України
функції

-нагляд за законністю в реалізації нормативно-правових актів;
розслідування злочинів;

-забезпечення безпеки;
-оперативно-розшукова діяльність;
-охорона громадського порядку

надання юридичної допомоги;

- профілактична діяльність попередження правопорушень.

2. НАЦІОНАЛЬНА УКРАЇНИ:

ГВАРДІЯ

ЗАВДАННЯ ТА ПОВНОВАЖЕННЯ

НАЦІОНАЛЬНА ГВАРДІЯ УКРАЇНИ

є військовим формуванням з правоохоронними функціями, що входить до системи Міністерства внутрішніх справ України

і призначено для виконання завдань із захисту та охорони життя, прав, свобод і законних інтересів громадян,

із забезпечення державної безпеки і захисту державного кордону, припинення терористичної діяльності, діяльності незаконних воєнізованих або збройних формувань (груп), терористичних організацій, організованих груп та злочинних організацій.

суспільства і держави від злочинних та інших протиправних посягань, охорони громадського порядку та забезпечення громадської безпеки, а також у взаємодії з правоохоронними органами

НГ УКРАЇНИ

її діяльність є правоохоронною, на підставі наступного:

а) вона спрямована на охорону права від будь-яких порушень;

б) працівники Національної гвардії України здійснюють закріплені повноваження тільки на підставі і в спосіб визначений чинним законодавством України;

в) порушення працівниками Національної гвардії правових приписів, робить їх діяльність незаконною, тобто несумісною з охороною прав і свобод людини;

г) під час здійснення повноважень працівники Національної гвардії України застосовують загальні та спеціальні методи примусу, в тому числі спеціальні засоби та вогнепальну зброю.

НГ УКРАЇНИ

правотворча форма реалізації
правоохоронної функції держави

а) узагальнює практику застосування законодавства з питань, що належать до його компетенції, та розробляє пропозиції щодо вдосконалення цього законодавства, розробляє і подає в установленому порядку на розгляд Міністрові внутрішніх справ України проекти законів України, актів Президента України, Кабінету Міністрів України з питань діяльності Національної гвардії України;

б) розробляє та подає на розгляд Міністрові внутрішніх справ України проекти актів Міністерства внутрішніх справ України, що стосуються діяльності Національної гвардії України.

**НГ УКРАЇНИ
ВИКОНАВЧО-РОЗПОРЯДЧА ФОРМА
ПРАВООХОРОННОЇ ФУНКЦІЇ**

а) залучати фахівців центральних органів виконавчої влади, підприємств, установ та організацій до розгляду питань, що належать до його компетенції;

в) скликати наради за участю представників органів виконавчої влади з питань, що належать до його компетенції.

б) одержувати від Міністерства внутрішніх справ України, інших центральних та місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування документи і матеріали, необхідні для реалізації покладених на нього завдань;

Правоохоронна форма діяльності НГ України

– забезпечення захисту та охорони життя, прав, свобод і законних інтересів громадян, суспільства і держави від злочинних та інших протиправних посягань;

- брати участь у забезпеченні громадської безпеки та охороні громадського порядку;
- вживати заходів, спрямованих на запобігання, виявлення кримінальних (адміністративних) правопорушень;

забезпечувати охорону органів державної влади, а також здійснення заходів державної охорони органів державної влади та посадових осіб;
– вживати заходів щодо припинення діяльності терористичних організацій, організованих груп та злочинних організацій; – вживати заходів щодо затримання осіб, які підозрюються у вчиненні кримінального правопорушення, які вчинили втечу з місць позбавлення волі;

– підтримувати або відновлювати правопорядок у районах виникнення особливо тяжких надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру, що створюють загрозу життю і здоров'ю значних верств населення; – участь у припиненні масових заворушень.

НГ УКРАЇНИ ОСНОВНІ ФУНКЦІЇ

1) захист конституційного ладу України, цілісності її території від спроб зміни їх насильницьким шляхом;

2) охорона громадського порядку, забезпечення захисту та охорони життя, здоров'я, прав, свобод і законних інтересів громадян;

3) участь у забезпеченні громадської безпеки та охороні громадського порядку під час проведення зборів, мітингів, походів, демонстрацій та інших масових заходів, що створюють небезпеку для життя та здоров'я громадян;

4) забезпечення охорони органів державної влади, перелік яких визначається Кабінетом Міністрів України, участь у здійсненні заходів державної охорони органів державної влади та посадових осіб;

НГ УКРАЇНИ ОСНОВНІ ФУНКЦІЇ

5) охорона ядерних установок, ядерних матеріалів, радіоактивних відходів, інших джерел іонізуючого випромінювання державної власності, важливих державних об'єктів, перелік яких визначається Кабінетом Міністрів України;

6) охорона спеціальних вантажів, перелік яких визначається Кабінетом Міністрів України;

7) охорона дипломатичних представництв, консульських установ іноземних держав, представництв міжнародних організацій в Україні;

8) охорона центральних баз матеріально-технічного забезпечення Міністерства внутрішніх справ України;

НГ УКРАЇНИ ОСНОВНІ ФУНКЦІЇ

участь у здійсненні заходів, пов'язаних з припиненням збройних конфліктів та інших провокацій на державному кордоні, а також заходів щодо недопущення масового переходу державного кордону з території

10) участь у спеціальних операціях із знешкодження озброєних злочинців, припиненні діяльності не передбачених законом воєнізованих або збройних формувань (груп), організованих груп та злочинних організацій на території України, а також у заходах, пов'язаних із припиненням терористичної діяльності;

11) участь у припиненні масових заворушень;

12) участь у відновленні правопорядку у разі виникнення міжнаціональних і міжконфесійних конфліктів, розблокуванні або припиненні протиправних дій у разі захоплення важливих державних об'єктів або місцевостей, що загрожує безпеці громадян і порушує нормальну діяльність органів державної влади та органів місцевого самоврядування;

НГ УКРАЇНИ ОСНОВНІ ФУНКЦІЇ

13) участь у підтриманні або відновленні правопорядку в районах виникнення особливо тяжких надзвичайних ситуацій техногенного чи природного характеру (стихійного лиха, катастроф, особливо великих пожеж, застосування засобів ураження, пандемій, панзоотій тощо), що створюють загрозу життю та здоров'ю населення;

14) участь у відновленні конституційного правопорядку у разі здійснення спроб захоплення державної влади чи зміни конституційного ладу шляхом насильства, у відновленні діяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування;

15) участь у ліквідації наслідків надзвичайних або кризових ситуацій на об'єктах, що нею охороняються;

16) участь у здійсненні заходів правового режиму воєнного стану;
17) участь у виконанні завдань територіальної оборони;

НГ УКРАЇНИ ОСНОВНІ ФУНКЦІЇ

18) оборона важливих державних об'єктів, спеціальних вантажів, переліки яких визначаються Президентом України, Кабінетом Міністрів України, центральних баз матеріально-технічного забезпечення Міністерства внутрішніх справ України;

19) участь у припиненні групових протиправних дій осіб, узятих під варту, засуджених, а також ліквідації наслідків таких дій в установах попереднього ув'язнення, виконання покарань.

НГ УКРАЇНИ

принципи діяльності

- верховенства права;
- забезпечення дотримання прав і свобод людини і громадянина;
- Позапартійності;
- безперервності, законності, відкритості для демократичного цивільного контролю;
- прозорості, відповідальності;
- централізованого керівництва та єдиноначальності.

НГ УКРАЇНИ

структура

1) головний орган військового управління Національної гвардії України;

2) оперативно-територіальні об'єднання Національної гвардії України;

3) з'єднання, військові частини, вищі військові навчальні заклади, навчальні військові частини (центри), бази, заклади охорони здоров'я та установи, що не входять до складу оперативно-територіальних об'єднань Національної гвардії України.

МІНІСТР МВС УКРАЇНИ здійснює

Військово-політичне та адміністративне керівництво
Національною гвардією України здійснює Міністр
внутрішніх справ України.

Військово-політичне керівництво
Національною гвардією України - це діяльність, спрямована на забезпечення реалізації державної політики у сфері діяльності Національної гвардії України, політичних та стратегічних цілей, принципів і напрямів її розвитку.

Адміністративне керівництво
Національною гвардією України - це діяльність, спрямована на всебічне забезпечення життєдіяльності Національної гвардії України, її функціонування та розвитку з метою виконання основних завдань державної політики у сфері її діяльності.

ПОВНОВАЖЕННЯ МІНІСТЕРСТВА ОБОРОНИ УКРАЇНИ ЩОДО НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ

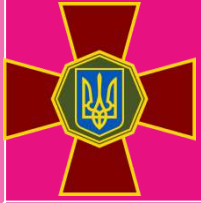

Під час дії воєнного стану Національна гвардія України для виконання завдань з оборони держави підпорядковується Міністерству оборони України.

1) організовує підготовку та здійснює керівництво Національною гвардією України з виконання заходів правового режиму воєнного стану та завдань територіальної оборони, крім військових частин (підрозділів), які здійснюють конвоювання та охорону дипломатичних представництв;

2) узгоджує програми розвитку Національної гвардії України в частині, що стосується оборони держави, а також плани підготовки її органів військового управління, з'єднань і військових частин, призначених для підпорядкування органам військового управління Збройних Сил України в особливий період та виконання завдань територіальної оборони;

ВИСНОВКИ ДО ДРУГОГО ПИТАННЯ

Національна гвардія України є правоохоронним органом оскільки: – до її основних завдань входить захист та охорони життя, прав, свобод і законних інтересів громадян, суспільства і держави від злочинних та інших протиправних посягань, охорона громадського порядку та забезпечення громадської безпеки; – виконання нею правоохоронних функцій визначено одним з головних завдань; – її співробітники виконують обов'язки на професійній основі, можуть мати спеціальні звання, формений одяг, знаки розрізнення; – працівники Національної гвардії мають право застосовувати заходи примусу та мають додаткові соціально-правові гарантії.

2. Діяльність Національної гвардії України є правоохоронною тому що:

- а) вона спрямована на охорону права від будь-яких порушень;
- б) працівники Національної гвардії України здійснюють закріплені повноваження тільки на підставі і в спосіб визначений чинним законодавством України;
- в) порушення працівниками Національної гвардії України правових приписів, робить їх діяльність незаконною, тобто несумісною з охороною прав і свобод людини;
- г) під час здійснення повноважень працівники Національної гвардії України застосовують загальні та спеціальні методи примусу, в тому числі спеціальні засоби та вогнепальну зброю.

ВИСНОВКИ ДО ДРУГОГО ПИТАННЯ

3. Основними формами реалізації Національною гвардією України правоохоронної функції держави є правотворча, виконавчо-розпорядча та суто правоохоронна діяльність.

4. Правоохоронна діяльність Національної гвардії України включає в себе заходи, які спрямовані попередження будь-яких порушень прав і свобод громадян та держави, заходи щодо безпосереднього припинення порушення прав і свобод громадян та створення умов для їх подальшого відновлення. Її основними функціями, в рамках реалізації правоохоронної функції держави можна визначити: протидії злочинам, адміністративну, охоронну, антитерористичну, цивільного захисту, прикордонного контролю, оборонну.

3. ДЕРЖАВНА МІГРАЦІЙНА СЛУЖБА УКРАЇНИ: ЗАВДАННЯ, ПОВНОВАЖЕННЯ, СТРУКТУРА

ДЕРЖАВНА МІГРАЦІЙНА СЛУЖБА УКРАЇНИ:

є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується та координується Кабінетом Міністрів України через Міністра внутрішніх справ

і який реалізує державну політику у сферах міграції (імміграції та еміграції),

реєстрації фізичних осіб, біженців та інших визначених законодавством категорій мігрантів

у тому числі протидії нелегальній (незаконній) міграції, громадянства,

СИСТЕМА ДЕРЖАВНОЇ МІГРАЦІЙНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ:

Апарат ДМС України

Державні
підприємства

Територіальні
органи

Пункти тимчасового
перебування беженців та
пункти тимчасового
перебування іноземців

ДЕРЖАВНА МІГРАЦІЙНА СЛУЖБА УКРАЇНИ

основні завдання:

-внесення пропозицій щодо формування державної політики у сферах міграції (імміграції та еміграції), у тому числі протидії нелегальній (незаконній) міграції, громадянства, реєстрації фізичних осіб, біженців та інших визначених законодавством категорій мігрантів;

-реалізація державної політики у сферах міграції (імміграції та еміграції), у тому числі протидії нелегальній (незаконній) міграції, громадянства, реєстрації фізичних осіб, біженців та інших визначених законодавством категорій мігрантів.

ДЕРЖАВНА МІГРАЦІЙНА СЛУЖБА УКРАЇНИ

повноваження:

➤ узагальнює практику застосування законодавства з питань, що належать до її компетенції, розробляє пропозиції щодо вдосконалення законодавчих актів,

➤ здійснює у межах компетенції провадження з питань прийняття до громадянства України і про припинення громадянства України та подає відповідні документи на розгляд Комісії при Президентові України з питань громадянства, а також забезпечує виконання рішень Президента України з питань громадянства;

➤ проводить аналіз міграційної ситуації в Україні, проблем біженців та інших категорій мігрантів, розробляє поточні та довгострокові прогнози із зазначених питань;

➤ ухвалює відповідно до законодавства рішення про встановлення приналежності до громадянства України, оформлення набуття громадянства України та їх скасування;

ДЕРЖАВНА МІГРАЦІЙНА СЛУЖБА УКРАЇНИ

ПОВНОВАЖЕННЯ:

здійснює відповідно до закону державний контроль за дотриманням законодавства у сфері міграції (імміграції та еміграції), у тому числі протидії нелегальній (незаконній) міграції, громадянства, реєстрації фізичних осіб, біженців та інших визначених законодавством категорій мігрантів; у випадках, передбачених законодавством, притягає порушників до адміністративної відповідальності;

проводить ідентифікацію біженців та осіб, які звернулися за захистом в Україні, а також іноземців та осіб без громадянства, які втратили документи, що посвідчують особу;

здійснює ідентифікацію осіб, в тому числі тих, які звернулися із заявами про визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту в Україні, а також іноземців та осіб без громадянства, які втратили документи, що посвідчують особу, та підлягають видворенню або реадмісії; та ін.

ДЕРЖАВНА МІГРАЦІЙНА СЛУЖБА УКРАЇНИ

має право

» залучати в установленому порядку до виконання окремих робіт, участі у вивченні окремих питань вчених і фахівців, працівників центральних та місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, а також підприємств, установ та організацій (за погодженням з їх керівниками);

» одержувати безоплатно від державних органів та органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій незалежно від форми власності та їх посадових осіб, а також від громадян та їх об'єднань інформацію, документи і матеріали, необхідні для виконання покладених на ДМС завдань;

» користуватися відповідними інформаційними базами даних державних органів, державною системою урядового зв'язку та іншими технічними засобами;

» створювати умови для тимчасового тримання іноземців та осіб без громадянства, затриманих за незаконне перебування на території України та ін.

Висновки з третього питання

ДМС під час виконання покладених на неї завдань взаємодіє в установленому порядку з іншими державними органами, допоміжними органами і службами з метою реалізації державної політики у сферах міграції (імміграції та еміграції), у тому числі протидії нелегальній (незаконній) міграції, громадянства, реєстрації фізичних осіб, біженців та інших визначених законодавством категорій мігрантів.

4. ПОВНОВАЖЕННЯ ТА ФУНКЦІЇ

**ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ З
НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ**

ДЕРЖАВНА СЛУЖБА УКРАЇНИ З НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ

є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через Міністра внутрішніх справ

і який *реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій та запобігання їх виникненню,*

діяльності аварійно-рятувальних служб, а також гідрометеорологічної діяльності

ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій, рятувальної справи, гасіння пожеж, пожежної та техногенної безпеки,

ДЕРЖАВНА СЛУЖБА УКРАЇНИ З НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ

правова основа діяльності:

Конституція України,

Кодекс цивільного захи-
сту та інші Закони
України

Акти Президента
України та Кабінету
Міністрів України

наказами Міністерства
оборони України

наказами МВС України

іншими нормативними
актами органів
виконавчої влади
України

Положення про Державну
службу надзвичайних
ситуацій.

ДЕРЖАВНА СЛУЖБА УКРАЇНИ З НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ завдання

➤реалізація державної політики у сфері діяльності ДСНС

➤здійснення державного нагляду (контролю) за додержанням і виконанням вимог законодавства

➤внесення на розгляд Міністра внутрішніх справ пропозицій щодо забезпечення формування державної політики у зазначених сферах;

➤реалізація в межах повноважень, передбачених законом, державної політики у сфері волонтерської діяльності.

ДСНС УКРАЇНИ

реалізація державної політики у сфері:

цивільного захисту,
захисту населення і
територій від
надзвичайних ситуацій,
запобігання їх вини-
кненню;

ліквідації наслідків
надзвичайних ситуацій,

рятувальної справи, га-
сіння пожеж, пожежної
та техногенної безпеки;

діяльності аварійно-
рятувальних служб, а також
гідрометеорологічної
діяльності

ДСНС УКРАЇНИ

нагляд за законністю: у сфері

цивільного захисту;

діяльності аварійно-
рятувальних служб;

пожежної та
техногенної безпеки;

ДСНС УКРАЇНИ:

Апарат
України

ДСНС

Територіальні
органи управління

Підрозділи
центрального
підпорядкування

Підприємства,
організації і установи
сфери управління
ДСНС України

Заклади освіти та науково-
дослідні установи

ДСНС УКРАЇНИ

нагляд за законністю у сфері
пожежної та техногенної безпеки:

Центральний орган
виконавчої влади, який
здійснює державний на-
гляд у сфері техногенної
та пожежної безпеки,

уповноважений орга-
нізувати та
здійснювати
державний нагляд (кон-
троль) щодо виконання
вимог законів

цивільного захисту і
діяльності аварійно-
рятувальних служб

та інших нормативно-
правових актів з питань
техногенної та
пожежної безпеки,

ДСНС УКРАЇНИ структура у сфері нагляду за законністю

Органи
державного
у сфері
безпеки;

нагляду
пожежної

Органи державного на-
гляду у сфері
цивільного захисту і
техногенної безпеки;

ДСНС УКРАЇНИ

нагляд за законністю у сфері пожежної та техногенної безпеки щодо:

➤ центральних органів виконавчої влади, Ради міністрів Автономної Республіки Крим, місцевих державних адміністрацій, інших державних органів та органів місцевого самоврядування;

➤ суб'єктів господарювання;

➤ аварійно-рятувальних служб.

Повноваження ДСНС УКРАЇНИ державного нагляду у сфері техногенної та пожежної безпеки загальні

1. Здійснення державного нагляду (контролю) у сфері техногенної та пожежної безпеки, цивільного захисту щодо виявлення та запобігання порушенням вимог законодавства органами та суб'єктами господарювання, аварійно-рятувальними службами,

2. Здійснення контролю за додержанням вимог техногенної та пожежної безпеки під час проведення робіт із будівництва будівель та споруд, крім об'єктів будівництва I та II категорій складності, площа яких не перевищує 300 квадратних метрів (за винятком об'єктів, вбудованих у будівлі), а також крім індивідуальних (садибних) житлових будинків, садових, дачних будинків, господарських (присадибних) будівель і споруд, індивідуальних гаражів;

Повноваження ДСНС УКРАЇНИ державного нагляду у сфері техногенної та пожежної безпеки загальні

3. Забезпечення контролю за створенням, збереженням і цільовим використанням матеріальних ресурсів, призначених для ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій, центральними органами виконавчої влади, місцевими державними адміністраціями, органами місцевого самоврядування та суб'єктами господарювання;

4. Звернення до адміністративного суду щодо застосування заходів реагування у вигляді повного або часткового зупинення до повного усунення порушень вимог законодавства у сфері техногенної та пожежної безпеки роботи підприємств, окремих виробництв, виробничих дільниць, експлуатації будівель, об'єктів, споруд, цехів, дільниць, а також машин, механізмів, устаткування, транспортних засобів, зупинення проведення робіт, у тому числі будівельно-монтажних, випуску і реалізації пожежонебезпечної продукції, систем та засобів протипожежного захисту, надання послуг, якщо ці порушення створюють загрозу життю та/або здоров'ю людей;

Повноваження ДСНС УКРАЇНИ державного нагляду у сфері техногенної та пожежної безпеки загальні

5. Складення протоколів про притягнення до адміністративної відповідальності та притягнення до адміністративної відповідальності посадових осіб і громадян, винних у порушенні законів та інших нормативно-правових актів у сфері пожежної, техногенної безпеки та цивільного захисту;

6. Розгляд відповідно до закону справ про адміністративні правопорушення, пов'язаних з порушенням установлених законодавством вимог пожежної безпеки, невиконанням приписів та постанов центрального органу виконавчої влади, який здійснює державний нагляд у сфері техногенної та пожежної безпеки, і накладення адміністративних стягнень;

ДСНС УКРАЇНИ

загальні повноваження

72 п.

1) узагальнює практику застосування законодавства з питань, що належать до її компетенції, розробляє пропозиції щодо вдосконалення законодавчих актів, актів ПУ, КМУ, нормативно-правових актів міністерств та подає їх в установленому порядку Міністрові внутрішніх справ;

2) здійснює безпосереднє керівництво діяльністю єдиної державної системи цивільного захисту;

3) формує проекти планів у сфері цивільного захисту державного рівня на мирний час та в особливий період, подає їх Міністрові внутрішніх справ для внесення в установленому порядку на розгляд КМУ, організовує планування заходів цивільного захисту центральними та місцевими органами виконавчої влади;

ДСНС УКРАЇНИ

загальні повноваження

4) здійснює заходи щодо впровадження інженерно-технічних заходів цивільного захисту, готує пропозиції щодо віднесення населених пунктів та об'єктів національної економіки до груп (категорій) із цивільного захисту, надає на запити замовників вихідні дані та вимоги, необхідні для розроблення та планування таких заходів;

5) здійснює разом із центральними та місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами, організаціями прогнозування імовірності виникнення надзвичайних ситуацій, визначає показники ризику та здійснює районування території України щодо ризику виникнення надзвичайних ситуацій;
І т. ін

ВИСНОВКИ ДО ЧЕТВЕРТОГО ПИТАННЯ

1. Державна служба України з надзвичайних ситуацій (ДСНС України) є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через Міністра оборони України (далі - Міністр).

➤ ДСНС України входить до системи органів виконавчої влади і забезпечує реалізацію державної політики у сферах цивільного захисту, захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій та запобігання їх виникненню, ліквідації надзвичайних ситуацій, рятувальної справи, гасіння пожеж, пожежної та техногенної безпеки, діяльності аварійно-рятувальних служб, профілактики травматизму невиробничого характеру, а також гідрометеорологічної діяльності.

2. ДСНС України у своїй діяльності керується Конституцією України, законами України, актами Президента України та Кабінету Міністрів України, наказами Міністерства оборони України, іншими актами законодавства України, а також дорученнями Президента України та Міністра, щорічним посланням Президента України до Верховної Ради України про внутрішнє і зовнішнє становище України, а також цим Положенням.

ВИСНОВКИ ДО ЧЕТВЕРТОГО ПИТАННЯ

3. Основними завданнями ДСНС України є:

- реалізація державної політики у сферах цивільного захисту, захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій та запобігання їх виникненню, ліквідації надзвичайних ситуацій, рятувальної справи, гасіння пожеж, пожежної та техногенної безпеки, діяльності аварійно-рятувальних служб, профілактики травматизму невиробничого характеру, а також гідрометеорологічної діяльності;
- здійснення державного нагляду (контролю) за додержанням та виконанням вимог законодавства у сферах пожежної і техногенної безпеки, цивільного захисту, за діяльністю аварійно-рятувальних служб;
- внесення на розгляд Міністрові пропозицій щодо формування державної політики у відповідній сфері;
- реалізація в межах своєї компетенції державної політики у сфері волонтерської діяльності.

5. ДЕРЖАВНА ПРИКОРДОННА СЛУЖБА УКРАЇНИ:

ЗАВДАННЯ, ФУНКЦІЇ, СИСТЕМА

ДЕРЖАВНА ПРИКОРДОННА СЛУЖБА УКРАЇНИ

є правоохоронним органом спеціального призначення і має таку загальну структуру:

-центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони державного кордону;

-територіальні органи центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони державного кордону;

-Морська охорона, яка складається із загонів морської охорони;

ДЕРЖАВНА ПРИКОРДОННА СЛУЖБА УКРАЇНИ

є правоохоронним органом спеціального призначення і має таку загальну структуру:

-органи охорони державного кордону - прикордонні загони, окремі контрольно-пропускні пункти, авіаційні частини;

-розвідувальний орган центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони державного кордону.

ДЕРЖАВНА ПРИКОРДОННА СЛУЖБА УКРАЇНИ

правова основа

Конституція України;

Закон України «Про державну прикордонну службу України» від 03.04.2003 р. № 661-IV;

Закон України "Про державний кордон України";.

Інші закони України, видані на їх виконання акти Президента України, Кабінету Міністрів України, а також міжнародні договори України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

ДЕРЖАВНА ПРИКОРДОННА СЛУЖБА УКРАЇНИ

завдання

по-перше, забезпечення
недоторканності
державного кордону;

по-друге, охорона
суверенних прав України в
її прилеглий зоні та
виключній (морській)
економічній зоні

Для захисту державного кордону від незаконного його перетинання встановлено Правила перетинання державного кордону громадянами України, затвердженні Постановою Кабінету Міністрів України від 25.08.2010 р. № 724.

Охорона суверенних прав України – це оберігання від небезпек суверенних прав України у (морській) економічній зоні України.

ДЕРЖАВНА ПРИКОРДОННА СЛУЖБА УКРАЇНИ

принципи діяльності

- законність;
- повага і дотримання прав та свобод людини та громадянина;

- єдиноначальність і колегіальність під час розробки важливих рішень;
- відкритість для демократичного цивільного контролю.

- позапартійність, безперервність, поєднання гласних, негласних та конспіративних форм і методів діяльності;

- взаємодія з органами державної влади, органами місцевого самоврядування та громадськими організаціями під час здійснення покладених на Державну прикордонну службу України завдань;

ДЕРЖАВНА ПРИКОРДОННА СЛУЖБА УКРАЇНИ

функції

1) охорона державного кордону України на суші, морі, річках, озерах та інших водоймах з метою недопущення незаконної зміни проходження його лінії, забезпечення дотримання режиму державного кордону та прикордонного режиму;

2) здійснення в установленому порядку прикордонного контролю і пропуску через державний кордон України та до тимчасово окупованої території і з неї осіб, транспортних засобів, вантажів, а також виявлення і припинення випадків незаконного їх переміщення;

3) охорона суверенних прав України в її виключній (морській) економічній зоні та контроль за реалізацією прав і виконанням зобов'язань у цій зоні інших держав, українських та іноземних юридичних і фізичних осіб, міжнародних організацій;

4) ведення розвідувальної, інформаційно-аналітичної та оперативно-розшукової діяльності в інтересах забезпечення захисту державного кордону України згідно із законами України "Про розвідувальні органи України" та "Про оперативно-розшукову діяльність";

ДЕРЖАВНА ПРИКОРДОННА СЛУЖБА УКРАЇНИ

функції

5) участь у боротьбі з організованою злочинністю та протидія незаконній міграції на державному кордоні України та в межах контрольованих прикордонних районів;

7) участь у здійсненні державної охорони місць постійного і тимчасового перебування Президента України та посадових осіб, визначених у Законі України "Про державну охорону органів державної влади України та посадових осіб;

б) участь у заходах, спрямованих на боротьбу з тероризмом, а також припинення діяльності незаконних воєнізованих або збройних формувань (груп), організованих груп та злочинних організацій, що порушили порядок перетинання державного кордону України;

7) охорона закордонних дипломатичних установ України;

ДЕРЖАВНА ПРИКОРДОННА СЛУЖБА УКРАЇНИ

функції

координація діяльності військових формувань та відповідних правоохоронних органів, пов'язаної із захистом державного кордону України та пропуску до тимчасово окупованої території і з неї, а також діяльності державних органів, що здійснюють різні види контролю при перетинанні державного кордону України та пропуску до тимчасово окупованої території і з неї або беруть участь у забезпеченні режиму державного кордону, прикордонного режиму і режиму в пунктах пропуску через державний кордон України та в контрольних пунктах в'їзду - виїзду.

ДЕРЖАВНА ПРИКОРДОННА СЛУЖБА УКРАЇНИ

функції

*Функція
прикордонної
ведення
інформаційно-аналітичної
оперативно-розшукової
діяльності
забезпечення
державного
здійснюється:*

*Державної
служби
України
розвідувальної,
інтересах
захисту
кордону*

■ - підrozділами
забезпечення внутрішньої
безпеки та власної
безпеки, оперативного
документування,
оперативно-розшуковими
та оперативно-технічними.

розвідувальним органом центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони державного кордону (агентурної розвідки, оперативно-технічним, власної безпеки);

ДЕРЖАВНА ПРИКОРДОННА СЛУЖБА УКРАЇНИ

Повноваження

1) припинення будь-яких спроб незаконної зміни проходження лінії державного кордону України;

2) припинення у взаємодії з відповідними правоохоронними органами збройних конфліктів та інших провокацій на державному кордоні України;

3) участь у взаємодії із Збройними Силами України та іншими військовими формуваннями у відбитті вторгнення або нападу на територію України збройних сил іншої держави або групи держав;

4) участь у виконанні заходів територіальної оборони, а також заходів, спрямованих на додержання правового режиму воєнного і надзвичайного стану;

ДЕРЖАВНА ПРИКОРДОННА СЛУЖБА УКРАЇНИ

повноваження

5) організація запобігання кримінальним та адміністративним правопорушенням, протидію яким законодавством віднесено до компетенції Державної прикордонної служби України, їх виявлення та припинення, здійснення провадження у справах про адміністративні правопорушення згідно із законами;

б) запобігання та недопущення перетинання державного кордону України особами, яким згідно із законодавством не дозволяється в'їзд в Україну або яких тимчасово обмежено у праві виїзду з України, у тому числі згідно з дорученнями правоохоронних органів; розшук у пунктах пропуску через державний кордон та у контрольних пунктах в'їзду - виїзду осіб, які переховуються від органів досудового розслідування та суду, ухиляються від відбуття кримінальних покарань; виконання в установленому порядку інших доручень правоохоронних органів

ДЕРЖАВНА ПРИКОРДОННА СЛУЖБА УКРАЇНИ повноваження

7) виявлення причин та умов, що призводять до порушень законодавства про державний кордон України, вжиття в межах своєї компетенції заходів щодо їх усунення;

8) здійснення розвідувальної, інформаційно-аналітичної та оперативно-розшукової діяльності, а також здійснення контррозвідувальних заходів в інтересах забезпечення захисту державного кордону України;

9) участь у межах своєї компетенції у взаємодії з органами Служби безпеки України, органами Національної поліції та іншими правоохоронними органами у боротьбі з тероризмом і виконанні інших покладених на них завдань;

10) взаємодія під час охорони державного кордону України з відповідними органами іноземних держав у порядку, який установлюється міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України;

ВИСНОВКИ з п'ятого питання

ДПСУ є правоохоронним органом спеціального призначення.

На ДПСУ покладено захист від будь-яких спроб незаконного проходження лінії державного кордону України, збройних конфліктів та інших провокацій на кордоні. Це завдання реалізується у взаємодії зі Збройними Силами України та іншими військовими формуваннями у відбитті вторгнення або нападу на територію України іншої держави або групи держав.

Важливими завданнями Державної прикордонної служби України, які законодавством віднесено до її компетенції, є:

- виявлення та припинення злочинів і адміністративних правопорушень, проведення дізнання, здійснення провадження у справах про адміністративні правопорушення.

- здійснення прикордонного контролю та пропуску в установленому порядку осіб, транспортних засобів, вантажів та іншого майна.

ВИСНОВКИ з п'ятого питання

- - запобігання в'їзду до України або виїзду з неї осіб, яким згідно з законодавством не дозволяється в'їзд до України або яких тимчасово обмежено у праві виїзду з України, у тому числі відповідно до доручення правоохоронних органів.
- - розшук у пунктах пропуску через державний кордон осіб, які переховуються від органів дізнання, слідства і суду, ухиляються від відбування кримінальних покарань.
- - виконання в установленому порядку інших доручень правоохоронних органів.
- В інтересах охорони кордону, захисту інтересів громадян та держави прикордонна служба здійснює розвідувальну інформаційно-аналітичну та оперативно-розшукову діяльність, а також контррозвідувальні заходи в інтересах забезпечення захисту державного кордону України.

ВИСНОВКИ З ТЕМИ ЛЕКЦІЇ

Говорячи про органи правоохоронної системи, слід особливо виділити значимість Міністерства внутрішніх справ, специфіка діяльності якого полягає в поєднанні двох «функціональних векторів»: - охороні публічного права;

забезпеченні та захисті суб'єктивних прав і законних інтересів громадян.

Така двуєдність визначає структуру і компетенцію Міністерства внутрішніх справ та правоохоронних органів діяльність яких спрямовується і координується Міністром внутрішніх справ визначають насамперед, ті функції, які на них покладені.

КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ

Контрольні питання

1. Формування та функціонування органів системи МВС України
2. Взаємодія органів МВС України з іншими суб'єктами правоохоронної системи
3. Забезпечення діяльності МВС України
4. Функція інформаційного забезпечення МВС України
5. Контроль за діяльністю органів МВС України
6. Національна гвардія та її правоохоронні функції.
7. Принципи діяльності ДСНС України
8. Основні повноваження ДМС України
9. Основні завдання Державної служби надзвичайних ситуацій
10. Основні завдання ДПС України

ЛЕКЦІЮ ПІДГОТУВАВ
ПРОФЕСОР КАФЕДРИ ПРАВА
ШИНКАРЕНКО І.Р.

© Шинкаренко І.Р. 2022

© Національний аерокосмічний
університет ім. М. Є. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут»,
2022

